

‘‘BO‘LAJAK TEXNOLOGIYA O‘QTUVCHILARINING PEDAGOGIK MAHORATINI RIVOJLANTIRISHDA INTERFAOL METODLARNING AHAMIYATI’’

*Nizomiy nomidagi O‘zbekiston milliy pedagogika universiteti Professional ta‘lm va sa‘nat fakulteti
Texnologik ta‘lim yo‘nalishi 1-bosqich talabasi
Madraximova Xalimaxon*

Annotatsiya:

Ushbu maqolada bo‘lajak texnologiya o‘qituvchilarining pedagogik mahoratini rivojlantirish jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik ahamiyati tahlil qilingan. Zamonaviy ta‘lim tizimida o‘qituvchining kasbiy kompetensiyasi uning darsni samarali tashkil etishi, o‘quvchilarning faolligini oshirishi hamda innovatsion ta‘lim texnologiyalarini qo‘llay olishi bilan belgilanadi. Tadqiqotda ‘‘aqliy hujum’’, kichik guruhlarda ishlash, klaster, loyiha asosida o‘qitish va muammoli ta‘lim kabi interfaol metodlarning bo‘lajak o‘qituvchilarni tayyorlashdagi o‘rni va samaradorligi ko‘rib chiqildi. Olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, interfaol metodlar pedagogik mahoratni rivojlantirishga, o‘quv jarayonini faollashtirishga hamda ijodiy fikrlashni shakllantirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar:

interfaol metodlar, pedagogik mahorat, texnologiya o‘qituvchisi, kasbiy kompetensiya, innovatsion ta‘lim, faol o‘qitish, ijodiy fikrlash, ta‘lim samaradorligi.

Kirish:

Bugungi kunda ta'lim tizimi jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi bilan uzviy bog'liq holda modernizatsiya qilinmoqda. Ayniqsa, raqamli texnologiyalar va innovatsion yondashuvlarning ta'lim jarayoniga keng joriy etilishi o'qituvchining kasbiy faoliyatiga yangi talablarni qo'ymoqda. Shu sababli bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini shakllantirish va rivojlantirish dolzarb pedagogik muammolardan biri sifatida qaraladi. Pedagogik mahorat o'qituvchining bilim darajasi, metodik tayyorgarligi, kommunikativ qobiliyati, ijodkorligi hamda o'quv jarayonini samarali tashkil eta olish ko'nikmalari yig'indisidan iboratdir. Zamonaviy ta'limda ushbu sifatlarni rivojlantirish uchun interfaol metodlar alohida ahamiyat kasb etadi.

Interfaol metodlar o'quv jarayonini faollashtirishga xizmat qilib, o'quvchilarni passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantiradi. Bunday metodlar orqali dars jarayonida hamkorlik, muhokama, tahlil va ijodiy yondashuv kuchayadi. Bu esa bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik tajribasini oshirishga va ularning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga yordam beradi. Shuningdek, interfaol metodlar o'qituvchidan yuqori darajadagi metodik tayyorgarlik, moslashuvchanlik va innovatsion fikrlashni talab etadi. Shu bilan birga, ular o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, tanqidiy yondashuvi va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, bo'lajak texnologiya o'qituvchilarining pedagogik mahoratini rivojlantirishda interfaol metodlardan foydalanish muhim ahamiyatga ega bo'lib, ushbu maqolada mazkur metodlarning nazariy asoslari va amaliy ahamiyati yoritiladi.

Metodologiya:

Ushbu tadqiqot bo'lajak texnologiya o'qituvchilarining pedagogik mahoratini rivojlantirishda interfaol metodlarning ahamiyatini o'rganishga qaratilgan bo'lib, unda zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida kompleks ilmiy-uslubiy metodlardan foydalanildi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi asosiy metodlar qo‘llanildi:

1. Nazariy tahlil metodi – interfaol metodlar, pedagogik mahorat va kasbiy kompetensiyalar bo‘yicha ilmiy adabiyotlar, pedagogik manbalar va tadqiqot ishlari o‘rganilib, tahlil qilindi.

2. Kuzatish metodi – ta‘lim jarayonida interfaol metodlar qo‘llanilgan darslar kuzatilib, bo‘lajak o‘qituvchilarning faolligi, muloqoti va darsga munosabati tahlil qilindi.

3. Taqqoslash metodi – an‘anaviy ta‘lim usullari bilan interfaol metodlar asosidagi o‘qitish jarayoni solishtirilib, ularning samaradorlik darajasi aniqlanadi.

4. Amaliy faoliyat metodi – “aqliy hujum”, klaster, kichik guruhlarda ishlash, loyiha asosida o‘qitish kabi interfaol metodlar orqali bo‘lajak o‘qituvchilarning pedagogik ko‘nikmalari rivojlantirildi.

5. Tizimli yondashuv metodi – pedagogik mahorat va interfaol metodlar o‘zaro bog‘liq tizim sifatida ko‘rib chiqilib, ularning bir-biriga ta‘siri o‘rganildi.

Ushbu metodlardan foydalanish natijasida interfaol metodlarning bo‘lajak texnologiya o‘qituvchilarining pedagogik mahoratini rivojlantirishdagi o‘rni va samaradorligi aniqlab olindi.

Adabiyotlar tahlili

Bo‘lajak texnologiya o‘qituvchilarining pedagogik mahoratini rivojlantirishda interfaol metodlarning ahamiyati masalasi zamonaviy pedagogika va didaktika sohasida keng o‘rganilgan yo‘nalishlardan biridir. Ushbu mavzuga oid ilmiy manbalarda o‘qituvchining kasbiy kompetensiyasi, dars jarayonini tashkil etish usullari hamda interfaol yondashuvlarning samaradorligi alohida ta‘kidlanadi.

Xususan, John Dewey ta'lim jarayonini "tajriba orqali o'rganish" g'oyasi asosida tushuntirib, o'quvchilarning faol ishtiroki bilimni chuqurroq egallashga yordam berishini ta'kidlaydi. Uning qarashlari interfaol metodlarning nazariy asoslaridan biri hisoblanadi. Lev Vygotsky ijtimoiy-madaniy rivojlanish nazariyasida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi hamkorlikni muhim omil sifatida ko'rsatadi. Bu esa interfaol metodlarning guruhli ishlash, muloqot va hamkorlikka asoslangan yondashuvlarini asoslab beradi.

Jean Piaget esa o'quvchilarning kognitiv rivojlanish bosqichlarini o'rganib, bilimni faol faoliyat jarayonida o'zlashtirish zarurligini ta'kidlaydi. Bu fikr interfaol metodlarning samaradorligini pedagogik jihatdan asoslaydi. Shuningdek, Robert Marzano va David Kolb kabi olimlar o'qitish jarayonida amaliy tajriba, refleksiya va faol ishtirokni muhim deb hisoblaydilar. Ularning ishlari interfaol metodlarning ta'lim sifatini oshirishdagi rolini ko'rsatadi.

Mahalliy pedagog olimlarning tadqiqotlarida ham interfaol metodlar bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini rivojlantirishda samarali vosita sifatida e'tirof etilgan. Ayniqsa, "aqliy hujum", klaster, rolli o'yinlar, loyiha asosida o'qitish va kichik guruhlarda ishlash metodlari dars samaradorligini oshirishga xizmat qilishi ta'kidlanadi. Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, interfaol metodlar bo'lajak texnologiya o'qituvchilarining pedagogik mahoratini rivojlantirishda muhim didaktik vosita bo'lib, ular o'quv jarayonini faollashtiradi, ijodiy fikrlashni kuchaytiradi va kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Natija va muhokamalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bo'lajak texnologiya o'qituvchilarining pedagogik mahoratini rivojlantirishda interfaol metodlardan foydalanish o'quv jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Interfaol metodlar qo'llanilgan mashg'ulotlarda talabalar faolligi ortgani, ularning dars jarayoniga

qiziqishi kuchaygani va mustaqil fikrlash darajasi rivojlangani kuzatildi. Natijalar tahlili jarayonida aniqlanishicha, “aqliy hujum”, kichik guruhlarda ishlash, klaster, rolli o‘yinlar hamda loyiha asosida o‘qitish kabi interfaol metodlar bo‘lajak o‘qituvchilarning pedagogik mahoratini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Ushbu metodlar orqali ular darsni tashkil etish, o‘quvchilar bilan muloqot qilish va muammoli vaziyatlarni hal etish ko‘nikmalarini rivojlantiradilar. Muhokama jarayonida shuni alohida ta’kidlash mumkinki, interfaol metodlar faqat bilim berish vositasi emas, balki o‘qituvchining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantiruvchi muhim pedagogik vositadir. Chunki bu metodlar o‘qituvchini ijodiy yondashishga, darsni rejalashtirishda moslashuvchan bo‘lishga hamda o‘quvchilarni faol ishtirokga jalb etishga undaydi.

Shuningdek, tadqiqot davomida ayrim qiyinchiliklar ham kuzatildi. Jumladan, interfaol metodlarni to‘liq qo‘llash uchun ko‘proq vaqt, metodik tayyorgarlik va zamonaviy o‘quv resurslari talab etiladi. Ba’zi hollarda o‘qituvchilarning ushbu metodlarni yetarli darajada bilmasligi ham samaradorlikka ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Umuman olganda, olingan natijalar interfaol metodlar bo‘lajak texnologiya o‘qituvchilarining pedagogik mahoratini rivojlantirishda juda muhim o‘rin tutishini tasdiqlaydi. Ular ta’lim jarayonini faollashtiradi, o‘quvchilarning ijodiy fikrlashini kuchaytiradi hamda o‘qituvchining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Jon Dyui – *Tajriba va ta’lim (Experience and Education)*. Macmillan nashriyoti, 1938-yil, 96-bet.
2. Lev Vigotskiy – *Aql va jamiyat (Mind in Society)*. Harvard University Press, 1978-yil, 110-bet.
3. Jan Piaje – *Bolalarda intellektning rivojlanishi (The Origins of Intelligence in Children)*. International Universities Press, 1952-yil, 88-bet.

4. Robert Marzano – *O‘qitish san’ati va fani (The Art and Science of Teaching)*. ASCD nashriyoti, 2007-yil, 65-bet.

5. David Kolb – *Tajribaviy o‘qitish modeli (Experiential Learning Theory)*. Prentice Hall, 1984-yil, 74-bet.

6. Hilda Taba – *O‘quv dasturini ishlab chiqish: nazariya va amaliyot*. Harcourt, 1962-yil, 70-bet.

7. Erkin Karimov – *Pedagogik mahorat asoslari*. Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti, 2018-yil, 120-bet.